

บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารงานของเทศบาลตำบล
ในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

The Participatory Role of Community Leader in the government of
Tambon Municipality in Kanchanadit District, Surat Thani Province.

อมรเทพ จันทร์ดวน (Amornthap Chanduan)¹

วาทิต ระถี (Wadhit Rathee)²

นิรันดร์ จุลทรัพย์ (Niran Chullasap)³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อศึกษาบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการงานของเทศบาลตำบลในเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตามตัวแปรตำแหน่งหน้าที่ผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล ผู้ปกครองท้องที่ หัวหน้าส่วนราชการและพนักงานเทศบาล และผู้นำกลุ่มพลังมวลชน (2) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารจัดการงานตามภารกิจหน้าที่ของเทศบาลตำบลในเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตามตัวแปรตำแหน่งหน้าที่ผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล ผู้ปกครองท้องที่ หัวหน้าส่วนราชการและพนักงานเทศบาล และผู้นำกลุ่มพลังมวลชน (3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล ผู้ปกครองท้องที่ หัวหน้าส่วนราชการและพนักงานเทศบาล และผู้นำกลุ่มพลังมวลชน กับประสิทธิผลการดำเนินงานของเทศบาล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่กลุ่มผู้นำท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลตำบล จำนวน 400 คน โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธีร่วมกันระหว่างการศึกษเชิงปริมาณและการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 12 คน เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีและค่าเอฟ ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ และการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis)

คำสำคัญ บทบาทการมีส่วนร่วม, การบริหารจัดการ

¹มหาบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายและการวางแผนสังคม มหาวิทยาลัยทักษิณ

²อาจารย์ สาขาการบริหารและการจัดการทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ : ภาควิชาที่ปรึกษา

³รองศาสตราจารย์ สาขาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ : กรรมการที่ปรึกษา

ผลการวิจัยพบว่า

การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารงานของเทศบาลตำบลในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมจากมากไปหาน้อย จากด้านการบริหารจัดการงานของเทศบาล ด้านการกำหนดนโยบายการบริหารงานของเทศบาล ด้านการจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาล และด้านการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการทำงานของเทศบาล ตามลำดับ และในส่วนของประสิทธิผลการดำเนินงานของเทศบาลตำบลในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยของประสิทธิผลจากมากไปหาน้อย จากด้านเทศบาลจัดให้มีการบำรุงรักษาการคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำให้มีมาตรฐานที่ดี จัดให้มีระบบประปาที่สะดวกสบาย และน้ำที่สะอาดปลอดภัยในการอุปโภคบริโภค จัดให้มีอาชีพที่สร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในเขตเทศบาลตำบล จัดให้มีสถานที่สะดวกและทันสมัยในการพิทักษ์รักษาคนไข้ในท้องถิ่นที่มาตรฐานที่ดีขึ้น และจัดให้มีแหล่งเศรษฐกิจในการค้าขายที่ทันสมัยสามารถรองรับการเติบโตของชุมชนได้เป็นอย่างดี ตามลำดับ และในส่วนของการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารงานของเทศบาลตำบลในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าหัวหน้าส่วนราชการกับพนักงานเทศบาล มีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ด้านการกำหนดนโยบายการบริหารงานของเทศบาล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านการจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่หัวหน้าส่วนราชการมีส่วนร่วมมากกว่าพนักงานเทศบาลทั้งสองด้าน ส่วนด้านการบริหารจัดการงานของเทศบาลและด้านการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการทำงานของเทศบาล พบว่ามีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน ขณะที่ผู้ปกครองท้องที่ คือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบลและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในภาพรวมและในด้านการบริหารจัดการงานของเทศบาล ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน ส่วนประธานกลุ่มสตรี ประธานกลุ่มอาชีพและผู้นำเยาวชนมีส่วนร่วมแตกต่างกันในภาพรวมและรายด้านทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และประเด็นสุดท้ายในส่วนของการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารงานของเทศบาลกับประสิทธิผลการดำเนินงานของเทศบาลตำบลในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความสัมพันธ์ภายในของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกคู่ โดยมีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารงานของเทศบาล 4 ด้าน กับประสิทธิผลการดำเนินงานของเทศบาล เท่ากับ .248 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .001 ถือว่าการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นทั้ง 4 ด้าน มีค่าอำนาจการทำนายประสิทธิผลการดำเนินงานของเทศบาลตำบลในอำเภอกาญจนดิษฐ์ได้ร้อยละ 6

Abstract

The objectives of this study were : (1) to investigate participation roles of local leaders on administrations of sub-district municipalities in Kanchanadit District, Surat Thani Province based on variables of positions: administrators, municipal council members,

local leaders, heads of the government, municipal employees, and mass power leaders, (2) to compare the local leaders' administrative roles in task and duties of sub-district municipalities in Kanchanadit District, Surat Thani Province according to the variables mentioned earlier, and (3) to examine relations between the participation roles of local leaders on administrations of the sub-district municipalities in Kanchanadit District, Surat Thani Province and effectiveness of the municipalities' administration. 400 local leaders participating in the municipalities' administration were selected as the samples for a quantitative study on the participation roles of local leaders on administrations of the sub-district municipalities and 12 samples were chosen for a qualitative study. Concerning the latter form of study, an in-depth interview was used. With reference to the research instruments, a questionnaire and an interviewed were employed. To analyze the quantitative data, percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, and Multiple Correlation were used. Regarding the qualitative data collected, content analysis was exploited.

The results of this study revealed as follows.

1. The overall participation of the local leaders on administrations of sub-district municipalities in Kanchanadit District, Surat Thani Province was at a moderate level. Ranked respectively from the highest mean to the lowest mean; the aspects were administration of the municipalities, policy formation of the municipalities' administration, the municipalities' development plan creation, and resolution of problems of the municipalities' administration.

2. The overall mean of the effectiveness of the sub-district municipalities' administration Kanchanadit District, Surat Thani Province was at a moderate level. Ranked respectively from the highest mean to the lowest mean; the aspect were good standard of the municipalities' provision of water and land transportations, provision of a comfortable water supply system and clean water for consumption and utilization, provision of jobs increasing incomes to people in the sub-district municipalities, provision with a better quality of comfortable and modern places for curing people in the localities, and a good provision of economic sources with modern trading to support the communities' growth.

3. In connection with the comparison of the local leaders' participation on the administrations of sub-district municipalities in Kanchanadit District, Surat Thani Province, followings were the results. With regard to the comparison between the heads of the government and the municipal council members, it was found that there was a statistically significant difference at the level of 0.5 for the overall administrative participation. Categorized on the basis of each aspect, the formation of the municipalities' administra-

tive policies was different with the statistical significance of 0.5 level while there was a statistically significant difference at the level of 0.1 for the creation of the municipalities' development plans. Here, the heads of the government more participated in both aspects than the municipal council members did. However; concerning the aspects of the municipalities' administration and the resolution of problems of the municipalities' administration, no statistically significant difference was found. Involving the participations of sub-district headmen, village headmen, assistant village headmen, and sub-district doctors; it was found that the statistically significant difference was at the level of 0.5. To elaborate their participation, in the aspect of the municipalities' administration there was the statistically significant difference of 0.5 level while there was no statistically significant difference in other aspects. As for chairpersons of woman groups, chairperson of occupation groups, and young leaders; the overall participation and the participations in each of the aspects were different with the statistical significance of .001 level.

4. Regarding the relations between the participation roles of local leaders on administrations of the sub-district municipalities in Kanchanadit District, Surat Thani Province and effectiveness of the municipalities' administration, it was found that there was a statistically significant difference at the level of .01 for every pair in the internal correlation of the participation of the local leaders on administrations of sub-district municipalities. The Multiple Correlation of the participation of the local leaders on sub-district municipalities' administrations in the four aspects and the effectiveness of the municipalities' administration was at .248 with the statistical significance level of .001 which was considered at the moderate level.

คำนำ

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องอยู่รวมกลุ่ม มีการพบปะสังสรรค์ พึ่งพาอาศัยกัน เรียนรู้วิธีการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม ทำให้มนุษย์ต้องมีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สามารถแสดงพฤติกรรมต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม โดยมีผู้นำทำหน้าที่ในการนำชุมชนนั้นไปสู่ความสงบสุข ความเจริญก้าวหน้าและก้าวหน้าตามโลกได้อย่างสอดคล้องกัน ผู้นำจึงมีบทบาทสำคัญต่อชุมชนที่เป็นสังคมของมนุษย์ โดยเฉพาะในปัจจุบันที่กระแสประชาธิปไตยได้ทำให้เกิดการตื่นตัวของประชาชนอย่างกว้างขวาง มีการกระจาย

อำนาจการปกครองไปสู่ระดับท้องถิ่นอย่างทั่วถึง เพื่อเป็นพื้นฐานการพัฒนาประเทศอย่างมั่นคง และยั่งยืน โดยให้ท้องถิ่นปกครอง ดูแล กำหนดแนวทางพัฒนาของตนเอง เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างเต็มที่ ทั้งในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและความสะอาด สร้างและบำรุงถนนและท่าเรือ ดับเพลิง และกู้ภัย จัดการศึกษา ให้บริการสาธารณสุข สังคมสงเคราะห์ และรักษาวัฒนธรรมอันดี ในท้องถิ่น บริการด้านสาธารณสุขโรคและ สาธารณูปการอื่น ๆ ซึ่งมีขอบข่ายงานตาม ลักษณะและขนาดพื้นที่ที่หน่วยการปกครอง

นั้นรับผิดชอบ ทั้งระดับองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล หรือรูปแบบอื่น ๆ ซึ่งจะต้องดำเนินการกิจให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องที่ โดยการวางแผน การกำหนดนโยบาย จัดทำร่างข้อบังคับ ผู้นำโดยมีผู้บริหาร สมาชิกสภา หัวหน้าส่วนราชการและพนักงาน และผู้นำท้องถิ่นต่างๆ เป็นกลไกหลักในการปฏิบัติและการบริหารงาน ทั้งที่เป็นอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรง ร่วมกับกลุ่มผู้นำท้องถิ่นที่ไม่เป็นทางการ เช่น ประธานกลุ่มสตรี ประธานกลุ่มอาชีพ พระภิกษุสงฆ์ เยาวชน ผู้นำซึ่งมีบทบาทในทางอ้อมในการเสนอปัญหา และข้อคิดเห็นในฐานะผู้อยู่ในพื้นที่ที่รับรู้ถึงปัญหา แนวทางแก้ไข เป็นบทบาทเสริมในการบริหารงาน การวางแผน การกำหนดนโยบายขององค์กร ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลในทางปฏิบัติซึ่งจะก่อให้เกิดผลต่อการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน (สุพัตราสุภาพ, 2542 : 85)

การปกครองระดับท้องถิ่นของประเทศไทยในปัจจุบัน เป็นรูปแบบการปกครองที่มีกำหนดเป็นบทบัญญัติที่ชัดเจนในกฎหมาย แม้บทการปกครองประเทศ คือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย นับตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นต้นมา จนถึงฉบับปัจจุบัน คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งมีบัญญัติว่าด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้อย่างชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน ให้สามารถใช้สิทธิของพลเมืองในระบบประชาธิปไตยในการแสดงความต้องการของตน การปกครองตนเองร่วมกันในท้องถิ่นโดยสอดคล้องกับระบอบการเมืองการปกครองของประเทศ ตาม

รูปแบบการปกครองที่เป็นไปตามขนาดของชุมชนท้องถิ่นและองค์ประกอบทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่รูปแบบการปกครองแบบพิเศษ เช่น กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา เทศบาลในลักษณะต่าง ๆ คือ เทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล รวมถึงองค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งพัฒนาเป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่นเต็มรูปแบบทั่วประเทศ ในขณะที่มีการยุบเลิกการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบสุขาภิบาลไปก่อนหน้านี้ ทั้งนี้ หน่วยการปกครองเหล่านี้ ล้วนมีรูปแบบการบริหารจัดการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกคณะผู้บริหารเข้ามาทำหน้าที่ทางการเมืองการปกครองในฐานะเป็นฝ่ายบริหาร และมีสภาในระดับหน่วยการปกครองนั้น ๆ ทำหน้าที่กำกับควบคุม และตรวจสอบการบริหารงานของฝ่ายบริหาร โดยที่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือทางการเมืองการปกครองจากประชาชน ผู้นำท้องถิ่น เป็นกลไกช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสนองความต้องการที่เป็นจริงของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ นับเป็นรูปแบบการบริหารจัดการที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้เกี่ยวข้องมากที่สุดลักษณะหนึ่ง ซึ่งมักปรากฏว่าหน่วยการปกครองท้องถิ่นหน่วยใดได้รับความร่วมมือช่วยเหลือ สนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ ชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และประชาชนมากที่สุด โอกาสความสำเร็จในการบริหารจัดการที่สามารถสนองประโยชน์และความต้องการของประชาชนก็ย่อมมีมากด้วยเป็นเงาติดตามกัน แต่หน่วยการปกครองใดไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร โอกาสความสำเร็จทางการเมืองการปกครอง การปกครอง ก็น้อยลงจนอาจนำไปสู่ความล้มเหลว

ทางการปกครองได้ดูเดียวกัน (วีระศักดิ์
เครือเทพ. 2548 : 113)

อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
เป็นหนึ่งใน 19 อำเภอ ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี
แบ่งหน่วยการปกครองออกเป็น 13 ตำบล ซึ่ง
มีหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปแบบต่างๆ คือ
เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ทั่วไป
ในเขตพื้นที่ที่มีลักษณะแตกต่างกันทั้งพื้นที่ที่
ติดชายทะเล พื้นที่ราบ ภูเขา ในเขตเมืองและ
ชนบทท่าไกล ลักษณะโครงสร้างทางภูมิศาสตร์
และที่ตั้งที่แตกต่างกันนี้ทำให้เกิดความหลากหลาย
ของวิถีการดำรงชีวิต สังคมและวัฒนธรรม
การอาชีพ และรายได้ ของประชาชนในพื้นที่
ตลอดจนการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานทางสังคม
จากภาครัฐ จำเป็นต้องอาศัยกลไกทางการ
บริหารและการเมืองการปกครองเป็นส่วนเชื่อม
ประสานในการให้บริการจากภาครัฐสู่ประชาชน
ผู้นำท้องถิ่นจึงมีส่วนสำคัญในการบริหารงานของ
ท้องถิ่นในฐานะเป็นเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับ
ของคนในชุมชน ผู้นำท้องถิ่นจึงเป็นปัจจัยสำคัญ
ต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการขององค์กร
ปกครองท้องถิ่น ทั้งผู้นำที่เป็นทางการและไม่
เป็นทางการ ตามลักษณะเฉพาะของบุคคลที่ส่ง
ผลต่อการปฏิบัติงานที่อาจแตกต่างกันไปด้วย
ดังมีผลจากการศึกษาที่ผ่านมาพอสรุปได้ว่า ผู้นำ
ที่มีภาระหน้าที่เท่าเทียมกันแต่มีอำนาจต่างกัน
นั้นขึ้นอยู่กับการมีบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ เป็นผู้
มีความรู้ความสามารถ การเอาใจจริงเอาใจในการ
ปฏิบัติหน้าที่ (ชูเกียรติ มุทธากาญจน์. 2530 :
11) ข้อสรุปดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ลักษณะเฉพาะ
บุคคลที่แตกต่างกันของผู้นำทำให้การปฏิบัติงาน
ของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน

บทบาทผู้นำท้องถิ่นมีส่วนช่วยส่งเสริม
สนับสนุนให้การปกครองท้องถิ่นของ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน
เพราะผู้บริหาร ผู้เกี่ยวข้องมีบทบาทและการ
แสดงออกที่แตกต่างกันตามภูมิหลัง สภาพ
แวดล้อม และเจตนาของแต่ละบุคคล อันนำไป
สู่ผลการปฏิบัติงานขององค์กรในภาพรวม
ทั้งที่เป็นมาจากบทบาทโดยตรงของผู้บริหารใน
ตำแหน่งนายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหาร
ส่วนจังหวัด นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
สมาชิกสภาองค์การบริหาร และบทบาททางอ้อม
ของผู้นำท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมเพื่อสนับสนุนการ
บริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ต่าง ๆ (ชูเกียรติ มุทธากาญจน์. 2530 : 24)
ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและเห็นความสำคัญและ
จำเป็นที่จะศึกษาบทบาทของผู้เกี่ยวข้องกับการ
บริหารจัดการของท้องถิ่นในการให้ความ
ช่วยเหลือสนับสนุนการบริหารงานขององค์กร
ปกครองท้องถิ่นในด้านต่างๆ ซึ่งไม่มีบทบัญญัติ
ว่าด้วยอำนาจหน้าที่ไว้โดยตรง เพื่อเป็นแนวทาง
ส่งเสริมความร่วมมือในการบริหารจัดการของ
ท้องถิ่น โดยเฉพาะในการกำหนดนโยบายอัน
เป็นแม่บทในการบริหารจัดการที่จะตอบสนอง
ความต้องการของประชาชนได้ต่อไป

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ
ศึกษาบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการมีส่วนร่วม
บริหารจัดการงานของเทศบาลตำบลในเขต
อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตาม
ตัวแปรตำแหน่งหน้าที่ คือ ผู้บริหารและสมาชิก
สภาเทศบาล ผู้ปกครองท้องถิ่น หัวหน้าส่วน
ราชการและพนักงานเทศบาล และผู้นำผู้นำ
กลุ่มพลังมวลชน เพื่อเปรียบเทียบบทบาท
ของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารจัดการงานตาม
ภารกิจหน้าที่ของเทศบาลตำบลในเขตอำเภอ
กาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตามตัวแปร
ตำแหน่ง คือ ผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล

ผู้ปกครองท้องที่ หัวหน้าส่วนราชการและพนักงานเทศบาล และผู้นำกลุ่มพลังมวลชน เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล ผู้ปกครองท้องที่ หัวหน้าส่วนราชการและพนักงานเทศบาล และผู้นำกลุ่มพลังมวลชนกับประสิทธิผลการดำเนินงานของเทศบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารงานของเทศบาลตำบลในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยผสมวิธี (Mixed Methodology) ระหว่างวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ร่วมกับวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลตำบล คือ ผู้บริหารเทศบาลสมาชิกสภาเทศบาลตำบล ผู้ปกครองท้องที่ คือ กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบลและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หัวหน้าส่วนราชการและพนักงานเทศบาล คือ หัวหน้าส่วนราชการ พนักงานเทศบาล ผู้นำกลุ่มพลังมวลชน คือ ประธานกลุ่มสตรี ประธานกลุ่มอาชีพ และผู้นำเยาวชนได้จำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 458 คน โดยแบ่งการศึกษาเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.1.1 การศึกษาเชิงปริมาณ ศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงานของเทศบาล ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงานของเทศบาล ด้านการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการทำงานของ

เทศบาล ด้านการกำหนดนโยบายการบริหารงานของเทศบาล ด้านการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาล ผู้ให้ข้อมูลเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยรวมทั้งสิ้น จำนวน 400 คนโดยวิธีการซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ส่วนกลุ่มพลังมวลชนได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของยามานะ (Yamane) ที่ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับให้มีได้ที่ .05 ได้กลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มพลังมวลชนรวม 170 คน แล้วทำการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนจำนวนประชากรกลุ่มพลังมวลชน คือ ประธานกลุ่มสตรี ประธานกลุ่มอาชีพ และผู้นำเยาวชน

1.1.2 การศึกษาเชิงคุณภาพ ศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของผู้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงานของเทศบาล โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาล ผู้ปกครองท้องที่ หัวหน้าส่วนราชการและพนักงานเทศบาล และผู้นำกลุ่มพลังมวลชนในระดับผู้นำกลุ่มละ 1 คน จำนวน 12 คน เป็นร้อยละ 2.73 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย แยกเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งได้จากการเก็บรวบรวมโดยใช้แบบสอบถาม และข้อมูลเชิงคุณภาพตามความเห็นอย่างอิสระของกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล ได้จากการสัมภาษณ์โดยวิธีสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ดังนี้

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 1 ฉบับ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน

มีข้อความเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของ
ซึ่งแสดงตำแหน่งหน้าที่ของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบ
แบบสอบถาม ในส่วนตอนที่ 2 และ 3 ใช้
แบบสัมภาษณ์ควบคู่กับแบบสอบถามระดับ
ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน
ของเทศบาล ประกอบกับความคิดเห็นและข้อ
เสนอแนะเพิ่มเติม และประสิทธิผลการดำเนิน
งานตามภารกิจของเทศบาล ซึ่งมีรายละเอียด
จำเพาะในแต่ละตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพ
ส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับ
สถานภาพส่วนบุคคลที่แสดงตำแหน่งหน้าที่
ของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมใน
การดำเนินงานของเทศบาล ให้ผู้ตอบเลือกทำ
เครื่องหมายบ่งบอกสถานภาพของตนว่าอยู่ใน
ตำแหน่งหน้าที่ใด

ตอนที่ 2 แบบสอบถามและสัมภาษณ์
ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อบทบาทที่
ตนเองแสดงออกในการมีส่วนร่วมในด้านการ
บริหารจัดการงานของเทศบาล ด้านการแก้ไข
ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานของเทศบาล
ด้านการกำหนดนโยบายการบริหารงานของ
เทศบาล ด้านการจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาล
และประสิทธิผลการปฏิบัติงานของเทศบาล
ตำบลที่ตนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้วย

ตอนที่ 3 แบบสอบถามและสัมภาษณ์
ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อประสิทธิผล
การดำเนินงานตามภารกิจของเทศบาลตาม
ขอบข่ายภารกิจที่กำหนดในพระราชบัญญัติ
เทศบาล พ.ศ. 2496 แยกเป็นภารกิจโดยตรง
และภารกิจที่อาจปฏิบัติเพิ่มเติม จำนวนคำถาม
รวม 15 ข้อ โดยให้แสดงระดับประสิทธิผล
การดำเนินงานตามความคิดเห็นของตนเองต่อ
ภารกิจแต่ละด้านในแต่ละประเด็น

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากได้ข้อมูลจากการเก็บ
รวบรวมโดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้น ส่วน
ที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ นำมาวิเคราะห์ด้วย
คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Sta-
tistical Package for the Social Sciences)
ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพนำมาวิเคราะห์ โดยวิธี
วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และ
สรุปประเด็นเนื้อหาตามคำตอบที่สอดคล้องกับ
คำถามเพื่อนำไปอธิบายและสร้างการยืนยันคำ
ตอบจากข้อมูลเชิงปริมาณในประเด็นคำถามที่
เป็นเนื้อหาสาระอย่างเดียวกันอีกชั้นหนึ่งมีราย
ละเอียดตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 วิเคราะห์แบบสอบถาม
ตอนที่ 1 โดยนำข้อมูลข้อมูลสถานภาพส่วน
บุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มาหาค่าร้อยละ
ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

3.2 วิเคราะห์แบบสอบถาม
ตอนที่ 2 เกี่ยวกับความคิดเห็นของการมี
ส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น โดยการหาค่าเฉลี่ย
(Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Stan-
dard Deviation) แสดงระดับบทบาทการมี
ส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารงานของ
เทศบาลตำบลในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัด
สุราษฎร์ธานี

3.3 วิเคราะห์แบบสอบถามตอน
ที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการ
ดำเนินงานของเทศบาลเกี่ยวกับประสิทธิผลการ
ดำเนินงานของเทศบาลในอำเภอกาญจนดิษฐ์
จังหวัดสุราษฎร์ธานีนำโดยใช้ ค่าสหสัมพันธ์
พหุคูณ (Multiple Correlation) ของความ
สัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการบริหาร
งานของเทศบาล ทั้งของผู้บริหารเทศบาลและ
สมาชิกสภาเทศบาล ผู้ปกครองท้องที่ หัวหน้า

ส่วนราชการและพนักงานเทศบาล และกลุ่มพลังมวลชนในด้านการบริหารงานจัดการงานของเทศบาล ด้านการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการทำงานของเทศบาล ด้านการกำหนดนโยบายการดำเนินงานของเทศบาล ด้านการจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาลกับประสิทธิผลการดำเนินงานตามภารกิจของเทศบาล

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของผู้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงานของเทศบาลโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) คือ แบบพรรณนาวิเคราะห์ (Content Analysis) การนำเทปบันทึกการสัมภาษณ์มาทำการถอดเทป การแปลความหมายของข้อมูลที่ได้มา จะเน้นประเด็นสำคัญที่ใช้ในการศึกษาวิจัย แล้วนำมาจัดหมวดหมู่ และสรุปใจความสำคัญของแต่ละประเด็น

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผล

1. การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารงานของเทศบาลตำบลในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมรายด้านในระดับปานกลางเช่นเดียวกันทุกด้าน คือ

1.1 ด้านการบริหารจัดการงานของเทศบาล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.43$) โดยที่การให้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การก่อสร้างสะพาน ถนน ระบายน้ำ การขยายเขตไฟฟ้าสาธารณะมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$) และการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่ออุปโภค บริโภคและเพื่อ

การเกษตรมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.18$)

1.2 ด้านการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการทำงานของเทศบาล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.21$) โดยที่การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินงานตามภารกิจรับผิดชอบของเทศบาลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.27$) การอภิปรายแสดงความคิดเห็นในการประชุมสภาเทศบาล หรือการประชุมอื่น ๆ ที่เทศบาลจัดขึ้นมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.12$)

1.3 ด้านการกำหนดนโยบายการบริหารงานของเทศบาล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.30$) โดยที่การกำหนดนโยบายในด้านการพัฒนาการบริหารที่ดีในเรื่องการส่งเสริมและการพัฒนาศักยภาพของเทศบาลตำบลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.42$) การกำหนดนโยบายการพัฒนาทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตรอย่างเพียงพอตามมาตรฐาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.21$)

1.4 ด้านการจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.23$) โดยที่การเตรียมการจัดทำแผนพัฒนาตำบลมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.37$) การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินงานที่ผ่านมา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.13$) เช่นเดียวกัน

2. ประสิทธิภาพการดำเนินงานของเทศบาลตำบลในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.49$) โดยมีค่าเฉลี่ยของประสิทธิผลรายด้านทั้งในระดับมากและปานกลาง โดยที่เทศบาลจัดให้มีการบำรุงรักษาการคมนาคมทั้งทางบก

และทางนำให้มีมาตรฐานที่ดีมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.60$) และเทศบาลจัดให้มีแหล่งเศรษฐกิจในการค้าขายที่ทันสมัย สามารถรองรับการเติบโตของชุมชนได้เป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.42$)

3. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารงานของเทศบาลตำบลในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานีโดยภาพรวม พบว่า

3.1 การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลระหว่างหัวหน้าส่วนราชการกับพนักงานเทศบาล พบว่า มีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เช่นเดียวกับในด้านการกำหนดนโยบายการบริหารงานของเทศบาล ขณะที่ในด้านการจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 โดยที่หัวหน้าส่วนราชการมีส่วนร่วมมากกว่าพนักงานเทศบาลทั้งสองด้าน ส่วนด้านการบริหารจัดการงานของเทศบาลและด้านการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการทำงานของเทศบาลมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

3.2 การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลของผู้ปกครองท้องที่ คือ กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบลและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในภาพรวมและในด้านการบริหารจัดการงานของเทศบาล ด้านการกำหนดนโยบายการบริหารงานของเทศบาล มีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ส่วนด้านการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการทำงานมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

3.3 การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลตำบลระหว่างประธานกลุ่มสตรี ประธานกลุ่มอาชีพและผู้นำเยาวชน โดยภาพรวมและในรายด้านทั้ง 4 ด้าน พบว่ามีส่วนร่วม

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เช่นเดียวกันทุกด้าน

4. ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารงานของเทศบาลกับประสิทธิผลการดำเนินงานของเทศบาลตำบลในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่ามีความสัมพันธ์ภายในต่อกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน

4.1 ความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารงานของเทศบาลกับประสิทธิผลการดำเนินงานของเทศบาลตำบลในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่ามีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลการดำเนินงานของเทศบาลกับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในด้านการบริหารจัดการงานของเทศบาล เท่ากับ .198 ด้านการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการทำงานของเทศบาล เท่ากับ .188 ด้านการกำหนดนโยบายการบริหารงานของเทศบาล เท่ากับ .261 และด้านการจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาล เท่ากับ .197 โดยมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทุกคู่

4.2 ความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในด้านการบริหารจัดการงานของเทศบาล ด้านการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการทำงานของเทศบาล ด้านการกำหนดนโยบายการบริหารงานของเทศบาล และด้านการจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาล มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ(R) กับประสิทธิผลการดำเนินงานของเทศบาลตำบลในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เท่ากับ .248 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .001 ซึ่งถือว่าการมีส่วนร่วมบริหารงานทั้ง 4 ด้านที่นำมาศึกษาในการวิจัยนี้มีความสามารถทำนายประสิทธิผลการดำเนินงานของเทศบาลได้ประมาณร้อยละ 6.15

อภิปรายผล

1. การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารงานของเทศบาลตำบลในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวม พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาารายด้านพบว่า

1.1 ด้านการบริหารจัดการงานของเทศบาลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยที่ในรายการการให้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การก่อสร้างสะพาน ถนน ระบายน้ำ การขยายเขตไฟฟ้าสาธารณะ อยู่ในระดับมาก เพราะการพัฒนาทางวัตถุในการก่อสร้างสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ สามารถเห็นผลการพัฒนาได้ชัดเจน เป็นการตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรม เห็นผลงานที่เป็นที่ยอมรับได้ง่าย ผู้นำท้องถิ่นมีหน้าที่รับผิดชอบตามนโยบายที่ทางราชการกำหนดเพื่อให้ชุมชนได้รับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้เจริญทัดเทียมกับชุมชนอื่น ขณะที่การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคและเพื่อการเกษตรอยู่ในระดับปานกลาง เพราะเป็นภาระงานที่ต้องดำเนินการ อยู่เป็นประจำ ๆ กันทุก ๆ ปี ผลการดำเนินการอาจมีปัจจัยอื่นประกอบด้วย ทำให้เห็นผลได้ช้าการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นจึงมักเป็นแบบทำไปเรื่อย ๆ รอการมอบหมายจากฝ่ายผู้มีอำนาจหน้าที่เท่านั้น โดยภาพรวมแล้ว ถือว่ามีส่วนร่วมในระดับปานกลาง สอดคล้องกับที่ทองคูณ หงส์พันธ์ (2515 : 16) กล่าวว่า ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่อยู่ในอำนาจหรือตำแหน่งที่ถูกกำหนดให้เป็นผู้นำ เพราะเป็นผู้มีความสามารถ มีอิทธิพลในการจัดการสิ่งต่าง ๆ มากกว่าคนอื่น ๆ ในชุมชนเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามความมุ่งหมายทั้งของตนเองและสมาชิกของชุมชน เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการประสานงาน ในการเรียกร้องสิ่งที่ต้องการ และ

เข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนบริหารพัฒนาท้องถิ่นในแต่ละด้าน เช่น ด้านสาธารณูปโภค ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสิ่งแวดล้อมและอื่น ๆ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถตอบสนองได้ตรงกับความต้องการของประชาชนในชุมชนอย่างแท้จริง แต่ก็ยังไม่สามารถเข้าร่วมในการบริหารงานของเทศบาลได้เต็มที่

1.2 ด้านการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการทำงานของเทศบาล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยที่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินงานตามภารกิจรับผิดชอบของเทศบาล อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เพราะผู้นำท้องถิ่นสามารถหาแนวทางแก้ปัญหาความเป็นอยู่และความเป็นไปต่าง ๆ ในชุมชนได้เอง ขณะที่โอกาสการมีส่วนร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็นในการประชุมสภาเทศบาล หรือการประชุมอื่น ๆ ที่เทศบาลจัดขึ้นนั้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางในลำดับต่ำสุด เพราะกลุ่มผู้นำท้องถิ่นไม่มีโอกาสเข้าร่วมประชุมในสภาเทศบาลโดยตรง แม้ว่าเทศบาลจะเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินงานก็เป็นภายหลังจากการประชุมสภาเทศบาลแล้ว งานที่เทศบาลตัดสินใจมักเป็นไปตามผลการตัดสินใจของฝ่ายบริหารและสภาเทศบาลมาที่มามาก่อน อย่างไรก็ตาม กลุ่มผู้นำเหล่านี้ก็เป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการทำงานและพัฒนาชุมชนได้หากมีการแสดงออกอย่างเข้มแข็ง เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่และสามารถใช้พลังอำนาจความเป็นผู้นำของตน ที่ประชาชนไว้วางใจและมอบอำนาจให้เป็นตัวแทนในการดำเนินการด้านต่าง ๆ ของชุมชนให้ฝ่ายบริหารและสภาเทศบาลยอมรับได้ สอดคล้องกับแนวคิดของจิตจันง กิติกรติ (2532 : 43) ว่าผู้นำชุมชนจะช่วยให้ผู้อื่นหรือ

ชุมชนได้สร้างข้อตกลง และประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย เพราะความมีอิทธิพลเหนือความคิดของประชาชนในท้องถิ่น จะก่อให้เกิดความร่วมมือกันในการทำงานที่มุ่งความสำเร็จของชุมชน มีอิทธิพลในการบริหารจัดการ เป็นผู้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยการประสานงานเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนบริหารและพัฒนาท้องถิ่น และนำกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

1.3 ด้านการกำหนดนโยบายการบริหารงานของเทศบาล ซึ่งผู้นำท้องถิ่นมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง รวมทั้งในด้านการกำหนดนโยบายการพัฒนาการบริหารที่ดีเพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของเทศบาลซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ขณะที่การกำหนดนโยบายการพัฒนาทรัพยากรน้ำ เพื่อการอุปโภคบริโภค และการเกษตรอย่างเพียงพอตามมาตรฐาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับปานกลาง เชื่อว่าเป็นเพราะผู้นำเป็นคนในท้องถิ่นที่มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ อาชีพเช่นเดียวกับประชาชนอื่น ๆ ในท้องถิ่นเดียวกัน จึงมองเห็นความต้องการจำเป็นของประชาชนทั่วไปได้ชัดเจนและมุ่งที่จะให้เทศบาลบริหารงานให้สนองความต้องการของประชาชนได้อย่างตรงไปตรงมาขณะเดียวกับที่เทศบาลเองก็ยังมีส่วนส่งเสริมให้ ผู้นำท้องถิ่นและประชาชนมีบทบาทและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตำบลร่วมกันภายใต้กระบวนการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือตนเอง และชุมชน เช่น ที่มิลเลอร์ (Miller. 1993 : 13 - 15) ทำการวิจัย เกี่ยวกับการช่วยเหลือชุมชนตามการรับรู้และตระหนักในสิ่งที่ตนเองต้องการการตอบสนอง พบว่า ชุมชนส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะยึดถือมั่นว่าการพัฒนาตนเองนั้นต้องอยู่บนพื้นฐานการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพึ่งตนเอง แนวคิดของการพัฒนา

ชุมชนจึงควรสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพึ่งตนเอง ขณะที่ชุมชนก็ควรมีกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่ตระหนักถึงอิทธิพลภายนอกและมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาตนเองอย่างเหมาะสม

1.4 ด้านการจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาลซึ่งผู้นำท้องถิ่นต่าง ๆ มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับในด้านการเตรียมการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินงานที่ผ่านมา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้เพราะแผนพัฒนาตำบลเป็นแผนเพื่อการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชน ซึ่งสามารถที่ตอบสนองความต้องการประชาชนได้ตรงเป้าหมายที่สุด ด้วยการตรวจสอบพิจารณาปัญหาและความต้องการที่แท้จริง การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นมาก่อนและเป็นแนวทางป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้ ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องคำนึงถึงและมีบทบาทร่วมกันในการคงไว้ซึ่งผลประโยชน์ที่ทุกคนจะได้รับจากการดำเนินการตามแผนพัฒนาตำบล สอดคล้องกับงานวิจัยของกำจัด ขวัญทอง (2539 : บทคัดย่อ) ซึ่งได้ศึกษาบทบาทในด้านการบริหารเทศบาลของสมาชิกสภาเทศบาลในจังหวัดยะลา พบว่า สมาชิกสภาเทศบาลส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาล ทั้งในด้านการบริหารงาน การจัดทำแผนพัฒนา การควบคุมการบริหารงานของคณะเทศบาล และการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานเทศบาล ขณะที่ในด้านบทบาทการบริหารงานนั้น สมาชิกสภาเทศบาลส่วนใหญ่ก็มีโอกาสได้แสดงบทบาทใน

ด้านการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล การควบคุมฝ่ายบริหารให้ปฏิบัติหน้าที่ให้ตามแผนพัฒนาเทศบาล

2. ประสิทธิภาพการดำเนินงานของเทศบาลตำบลในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็นพบว่า

2.1 เทศบาลจัดให้มีการบำรุงรักษาการคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำให้มีมาตรฐานที่ดี อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นเพราะว่าเทศบาลตำบลเพิ่งได้รับการยกระดับพื้นที่การปกครองจากองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเทศบาลตำบล ทำให้การพัฒนาในส่วนดังกล่าวเป็นไปอย่างต่อเนื่องพร้อมกับที่ชุมชนเองมีความตระหนักและตื่นตัวในการช่วยเหลือตนเองในการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก บทบาทส่วนนี้จึงเกิดจากการเห็นประโยชน์ที่พึงมีพึงได้ร่วมของประชาชนและผู้นำท้องถิ่น ขณะที่กลุ่มผู้นำส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ชนบทที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน การพัฒนาครอบคลุมความต้องการร่วมกันอย่างทั่วถึงด้วยความร่วมมือใกล้ชิดแบบเครือญาติ ควบคู่ไปกับที่มีสิทธิได้แสดงบทบาทตามตำแหน่งผู้นำที่ทางราชการมอบหมาย สอดคล้องกับที่สุธา และสุรางค์ จันทร์เอน (2520 : 46) กล่าวว่าไว้ว่าบทบาทเป็นสิ่งที่บุคคลในสถานภาพต่าง ๆ กระทำเมื่อสังคมกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้ต้องประพฤติหรือปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ และ มิลเลอร์ (Miller. 1993 : 13 - 15) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องการช่วยเหลือชุมชนตามการรับรู้และตระหนักในสิ่งที่ตนเองต้องการการตอบสนองพบว่า ชุมชนส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะยืนหยัดเชื่อมั่นในการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานการพึ่งตนเอง การพัฒนาชุมชนจึงควรสอดคล้องกับหลักการ

เรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพึ่งตนเองด้วยอย่างเหมาะสมกับอิทธิพลจากภายนอกเพื่อความสมดุลในการพัฒนาตนเอง

2.2 เทศบาลจัดให้มีแหล่งเศรษฐกิจในการค้าขายที่ทันสมัย สามารถรองรับการเติบโตของชุมชนได้เป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในระดับปานกลาง เป็นเพราะว่าส่วนใหญ่สถานที่ทำการค้าขาย หรือตลาดที่มาจากการจัดตั้งโดยเทศบาลมีน้อย เพราะส่วนใหญ่เป็นตลาดของนายทุนที่เข้ามาจับจองเปิดเป็นย่านการค้าให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะในเขตชุมชนเมือง การจับจ่ายใช้สอยตามของประชาชนจึงมักเกิดขึ้นชุมชนเมือง นำมาซึ่งปัญหาในการเดินทาง ด้วยค่าใช้จ่ายที่เพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่ต้องมีการแก้อย่างเร่งด่วน ขณะที่ผู้นำท้องถิ่นยังมีบทบาทการเป็นตัวจักรสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับภาครัฐเพื่อนำความเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาเข้าสู่หมู่บ้านยังไม่มากนัก เป็นเพราะลักษณะการอยู่รวมกันการพึ่งพาอาศัยกันในสังคมภาคใต้ยังยึดมั่นในอำนาจอิทธิพลที่แฝงผลประโยชน์ของผู้นำกับภาครัฐ ดังผลการวิจัยของเคย์ (Keye. 1970 : 92 - 127 อ้างถึงใน กุสุมาลาดี ศิริโกมุท. 2538 : 10) ซึ่งพบว่าผู้นำท้องถิ่นในหมู่บ้านของไทยแยกได้เป็น 3 ประเภท ตามที่มาของสิทธิอำนาจ คือ ผู้นำตามความหมายของชาวบ้านหรือผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำท้องถิ่นที่มีโชคนในท้องถิ่นเช่น ข้าราชการ พ่อค้า และผู้นำที่ทำหน้าที่ตัวกลางในการติดต่อระหว่างชาวบ้านกับทางราชการ ผู้นำท้องถิ่นจะเป็นตัวจักรสำคัญในการนำความเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาเข้าสู่หมู่บ้านหากผู้นำได้รับสิทธิอำนาจจากทั้งฝ่ายชาวบ้านและฝ่ายราชการ โดยที่ผู้นำท้องถิ่นในภาคกลางไม่สามารถทำหน้าที่ในการเปลี่ยนแปลง

ทางสังคมได้ เนื่องจากความสับสนระหว่างสิทธิอำนาจทั้งสองที่รองรับอยู่ แต่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการประสานระหว่างสิทธิอำนาจทั้งสองลักษณะดีกว่า การพัฒนาจึงเกิดขึ้นได้ง่ายกว่าหากสามารถจัดปัญหาพื้นฐานในเรื่องความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ของชาวบ้านและราชการให้หมดไป กรณีดังกล่าวนี้มีส่วนคล้ายคลึงกับบทบาทผู้นำท้องถิ่นในภาคใต้ที่มีลักษณะและแนวโน้มของการประสานประโยชน์ระหว่างภาคประชาชนกับประชาชนและกับภาครัฐได้น้อยกว่าเนื่องจากมีผลประโยชน์ผูกพันอยู่กับอำนาจและอิทธิพลในชุมชน

3. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารงานของเทศบาลตำบลในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า

3.1 การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลของผู้บริหารกับสมาชิกสภาเทศบาล พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านแต่ละด้านผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลมีส่วนร่วมในระดับปานกลางไม่แตกต่างกัน ซึ่งเชื่อว่าเพราะทั้งสองฝ่ายมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของตนเท่าเทียมกันสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิจจิต ขวัญทอง (2539 : บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่าสมาชิกสภาเทศบาลในจังหวัดยะลาส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่สมาชิกสภาเทศบาลทั้งในด้านการบริหารงาน การจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล การควบคุมการบริหารงานของคณะเทศมนตรี และการสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อการบริหารงานเทศบาล ด้านบทบาทการบริหารงาน พบว่าสมาชิกสภาเทศบาลส่วนใหญ่มีบทบาทในการบริหารงานทั้งในด้านการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล ควบคุมฝ่ายการบริหาร ให้มีการปฏิบัติ

หน้าที่ให้เป็นไปตามแผนพัฒนาเทศบาล แต่ผู้นำท้องถิ่นเหล่านี้ยังขาดการมีส่วนร่วมโดยตรงในการแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมอย่างเป็นทางการของเทศบาล การมีส่วนร่วมเป็นเพียงการแสดงความคิดเห็นที่สะท้อนความต้องการนอกห้องประชุมเท่านั้น ไม่มีข้อยืนยันว่าความคิดเห็นดังกล่าวจะได้รับการตอบสนองจากเทศบาลอย่างเป็นทางการอย่างจริงจังและทั่วถึงตลอดไปหรือไม่

3.2 การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลตำบลระหว่างหัวหน้าส่วนราชการกับพนักงานเทศบาล พบว่ามีส่วนร่วมการบริหารงานโดยรวม แตกต่างกันอย่างน้อยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับในด้านการกำหนดนโยบายการบริหารงานของเทศบาล ขณะที่ในด้านการจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาล แตกต่างกันอย่างน้อยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยหัวหน้าส่วนราชการมีส่วนร่วมมากกว่าพนักงานเทศบาลทั้งสองด้าน ส่วนด้านการบริหารจัดการงานของเทศบาลและด้านการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการทำงานของเทศบาล พบว่ามีส่วนร่วมไม่แตกต่างกันเป็นเพราะว่าหัวหน้าส่วนราชการมีหน้าที่โดยตรงในด้านการกำหนดนโยบายการบริหารงานของเทศบาลตำบลและการจัดทำแผนพัฒนาตำบลจึงทำให้มีส่วนในการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมากกว่า ขณะที่พนักงานเทศบาลเป็นเพียงผู้รับนโยบายที่กำหนดขึ้นมาปฏิบัติ และมีโอกาสเสนอความคิดเห็นและข้อมูลความต้องการน้อยมากเมื่อเทียบกับหัวหน้าส่วนราชการ ที่สำคัญคือ สมาชิกสภาเทศบาลฝ่ายบริหารที่ต่างมาจากคณะบุคคลในทีมงานการเมืองต่างทีมกัน แนวคิดและกระบวนการทำงานต่างกัน ส่วนด้านการบริหารจัดการงานของเทศบาลและด้านการแก้ไขปัญหา

อุปสรรคในการทำงานของเทศบาลเป็นภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบเหมือนกันจึงทำให้การมีส่วนร่วมการบริหารงานของเทศบาลตำบลโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของกำจัด ขวัญทอง (2539 : บทคัดย่อ) ซึ่งได้ศึกษาบทบาทในด้านการบริหารเทศบาลของสมาชิกสภาเทศบาลในจังหวัดยะลาพบว่าสมาชิกสภาเทศบาลส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของการเป็นสมาชิกสภาเทศบาลในด้านการบริหารงาน การจัดทำแผนพัฒนา การควบคุมการบริหารงานของ เทศบาล การสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ขณะที่ในด้านบทบาทการบริหารงาน แต่เทศบาลบางแห่งมีคณะผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลเป็นทีมเดียวกัน บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาและควบคุมฝ่ายบริหารนั้น จึงปรับเปลี่ยนจากที่เป็นทางการ (Formal) ที่กำหนดในพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาเป็นบทบาทที่ไม่เป็นทางการ (Informal) มากขึ้น

3.3 การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลของกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบลและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับในด้านการบริหารจัดการงานของเทศบาล ด้านการกำหนดนโยบายการบริหารงานของเทศบาล ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน เพราะกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบลและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่างมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบ ตามภารกิจหลักโดยตรงแตกต่างกัน ทำให้การบริหารจัดการงานโดยรวมแตกต่างกันด้วย คล้ายกับงานวิจัยของชูเกียรติ มุทธภาณุ (2530 : 23)

ซึ่งได้ศึกษาอำนาจและอิทธิพลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งขอขยายภาระหน้าที่เท่ากัน แต่มีอำนาจต่างกันตามปัจจัยความน่าเชื่อถือด้านบุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ การจริงจังในการปฏิบัติหน้าที่ ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกันเพราะต่างก็มีหน้าที่ที่ต้องส่งเสริมสนับสนุนและร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่กฎหมายกำหนดเช่นเดียวกัน

3.4 การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลตำบลระหว่างประธานกลุ่มสตรี ประธานกลุ่มอาชีพและผู้นำเยาวชนพบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้าน มีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เป็นเพราะว่ากลุ่มผู้นำเหล่านี้เป็นที่ยอมรับของชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่ยอมรับและเชื่อถือความสามารถและได้รับเลือกให้เข้ามารับหน้าที่เพราะเชื่อในความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์และอายุ ผู้นำบางคนทำหน้าที่ควบคุมหลายตำแหน่ง ส่งผลให้การเข้าร่วมกิจกรรมหรือการมีส่วนร่วมโดยรวมแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับเกรียงศักดิ์ ปัทมรธา (2534 : 260 - 262) ว่าผู้นำที่กฎหมายและสังคมยอมรับ มีบทบาทและอิทธิพลในท้องถิ่น อาจเรียกได้หลายอย่าง เช่น ผู้เฝ้าประตู ผู้นำที่เป็นกุญแจสำคัญ ผู้นำที่มีอิทธิพลในท้องถิ่น ผู้นำที่สถาบันยอมรับ โครงการใด ๆ ในชุมชนจะสำเร็จได้ หากบุคคลดังกล่าวเห็นชอบ แม้จะไม่ใช่เป็นผู้ลงมือปฏิบัติเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของไพฑูรย์ โพธิ์สว่าง (2532 : 23) ซึ่งศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดอำนาจและการสร้างอำนาจให้กับตนของผู้นำชุมชนชนบทไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดอำนาจ

ของผู้นำชุมชนชนบท ได้แก่ ตำแหน่งในทาง
สาธารณะ ความรู้ ความชำนาญและอายุ โดยที่
ผู้นำเหล่านี้ได้ใช้ปัจจัยหลายอย่างผสมผสาน
เกื้อกูลซึ่งกันและกัน หรือใช้ปัจจัยอย่างใดอย่าง
หนึ่ง เพื่อสร้างอำนาจให้กับตน ซึ่งส่งผลให้
บุคคลกลายเป็นชนชั้นนำในสังคมได้

4. ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วม
ของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารงานของ
เทศบาลตำบล ในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัด
สุราษฎร์ธานี กับประสิทธิผลการดำเนินงานของ
เทศบาลตำบลในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัด
สุราษฎร์ธานี พบว่า

4.1 ความสัมพันธ์ภายในของการ
มีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารงานของ
เทศบาล พบว่าการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้านมีความ
สัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
ทุกด้าน เป็นเพราะว่าบทบาทการมีส่วนร่วมทั้ง
4 ด้าน มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงต่อกัน
จึงสามารถนำมาใช้ในการทำนายประสิทธิผลการ
ดำเนินงานของเทศบาลตำบลร่วมกันได้

4.2 ความสัมพันธ์ของการมี
ส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารงานของ
เทศบาลทั้งสี่ด้าน พบว่าล้วนมีความสัมพันธ์กัน
ทุกด้าน โดยมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผล
การดำเนินงานของเทศบาลกับการมีส่วนร่วม
ของผู้นำท้องถิ่นในด้านการบริหารจัดการงาน
ของเทศบาล เท่ากับ .198 ด้านการแก้ไขปัญหา
อุปสรรคในการทำงานของเทศบาล เท่ากับ .188
ด้านการกำหนดนโยบายการบริหารงานของ
เทศบาล เท่ากับ .261 และด้านการจัดทำแผน
พัฒนาของเทศบาล เท่ากับ .197 และมีความ
สัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
.001 ทุกคู่ เป็นเพราะว่าผู้นำท้องถิ่นมีการ
ปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับเทศบาลในลักษณะ

ปัจจุบันสืบเนื่องต่อกันมา แม้มีใช้ภาระหน้าที่
ตามบทบาทและตำแหน่งในชุมชนโดยตรง แต่
เป็นบทบาทหน้าที่ที่เพียงมีโอกาสมิมีส่วนร่วม
เท่านั้น แต่ได้มีส่วนร่วมอย่างจริงจังทุกภาระ
หน้าที่ ยกเว้นในภาระหน้าที่ที่สอดคล้องบทบาท
การเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
แพทย์ประจำตำบล ตลอดจน อสม. ผู้นำกลุ่ม
พลังมวลชนต่าง ๆ เป็นที่เชื่อได้ว่าผู้นำที่ได้
แสดงบทบาทในการมีส่วนร่วมดังกล่าวนี้ต่าง
มีความมุ่งหวังให้ชุมชนของตนพัฒนาก้าวหน้า
พร้อมที่จะมีส่วนร่วมเพื่อชุมชนของตนเองเพื่อ
สนองความต้องการของประชาชน สอดคล้อง
กับแนวคิดของสมยศ ทุ่งหว้า (2534 : 230)
ว่าผู้นำท้องถิ่น มักเป็นบุคคลในท้องถิ่นซึ่งมี
ความสามารถในการช่วยให้สมาชิกในท้องถิ่น
นั้นสามารถที่จะรวมกันกระทำงานสิ่งหนึ่งสิ่งใด
เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยมุ่งความ
สำเร็จของท้องถิ่นนั้นเป็นสิ่งสำคัญ ผู้นำท้องถิ่นจึง
เป็นผู้ที่คอยเผยแพร่ความรู้ความคิดต่าง ๆ ไป
สู่เพื่อนบ้าน เป็นผู้คอยชักนำสมาชิกในท้องถิ่น
เข้ามาร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน และการศึกษา
ของหลี่ ดาน (Li Dan.2005 : 81-82) ที่ศึกษา
ประสิทธิผลของการปกครองส่วนท้องถิ่นใน
ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่า องค์กร
ปกครองถิ่นแต่ละแห่งมักมีช่วงเวลาที่สามารถ
ตามภารกิจได้เจริญก้าวหน้าสูงสุดในช่วงเวลาใด
เวลาหนึ่งเท่านั้น แต่องค์กรปกครองท้องถิ่นก็
มักมุ่งมั่นที่จะจำกัดการให้บริการด้านความมั่นคง
การศึกษา สุขภาพอนามัย และการบริหารจัดการ
สภาพแวดล้อม เพราะการขาดแคลนบุคลากร
ท้องถิ่นที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้โดยตรง
จึงต้องรอคอยความช่วยเหลือจากภาครัฐ
แต่ท้องถิ่นก็สามารถจะประสบความสำเร็จได้
มากหากมีผู้นำที่เข้มแข็ง สามารถประสานงาน

ความร่วมมือระหว่างท้องถิ่นกับฝ่ายราชการ
กลางที่เกี่ยวข้องเพื่อสนองความต้องการของ
ท้องถิ่นเอง

4.3 ความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วม
ร่วมด้านการบริหารจัดการงานของเทศบาลของ
ผู้นำท้องถิ่นด้านการการแก้ไขปัญหอุปสรรคใน
การทำงานของเทศบาล ด้านการกำหนดนโยบาย
การบริหารงานของเทศบาล และด้านการจัด
ทำแผนพัฒนาของเทศบาล เมื่อนำไปร่วมกัน
วิเคราะห์หาความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการ
ดำเนินงานของเทศบาล พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์
สหสัมพันธ์พหุคูณ(R) เท่ากับ .248 ที่ระดับ
นัยสำคัญทางสถิติ .001 ถือว่าเป็นผลจากการที่
ตัวแปรการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นทั้ง 4 ด้าน
มีความสัมพันธ์ภายในต่อกัน โดยที่แต่ละตัวแปร
ล้วนมีความสัมพันธ์ในเชิงเดียวกับตัวแปร
ตาม คือประสิทธิผลการดำเนินงานตามภารกิจ
ของเทศบาล สามารถนำไปใช้ในการพยากรณ์
ประสิทธิผลการดำเนินงานของเทศบาลได้ เป็น
ผลจากการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เปิด
โอกาสการมีส่วนร่วมให้แก่ผู้นำท้องถิ่นในการ
การบริหารงานทุกด้าน ตามที่เทศบาลเห็นว่า
เหมาะสม ส่งผลต่อผลการดำเนินงานติดตาม
มาตามระดับการมีส่วนร่วมด้วย ซึ่งจะต้องอาศัย
การที่ผู้นำตระหนักถึงบทบาทที่ตนมีอยู่และการ
ยอมรับจากชุมชนและประชาชนทั่วไปในชุมชน
สอดคล้องกับความหมายของผู้นำที่สมคิด
บางโม (2538 : 235) อธิบายไว้ว่าหมายถึง
สมาชิกของกลุ่มที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อคนอื่น
ในกลุ่ม มีการแผ่อิทธิพลไปยังผู้อื่นมากกว่าที่
ผู้อื่นจะแผ่อิทธิพลมายังตนและสมาชิกยอมรับ
โดยสมัครใจว่าเป็นผู้นำของกลุ่มที่สามารถ
นำกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายได้ โดยที่อาจได้รับ
ตำแหน่งมาโดยการแต่งตั้งหรือเลือกตั้งหรือยก

ตนเองขึ้นมาเป็นผู้นำก็ได้ แต่สมาชิกยอมรับว่า
สัมพันธ์กับแนวคิดจากงานวิจัยของมาโยต์
(Mayot. 1989 : 23 - 24 อ้างมาจาก ไพฑูรย์
โพธิสว่าง. 2532 : 36 - 37) ซึ่งได้ศึกษา
ลักษณะอิทธิพลผู้นำจากตำแหน่งทางราชการใน
สังคมหมู่บ้านและพบว่า ชาวบ้านทั่วไปมักถือ
กันว่าแต่ละคนมีฐานะศักดิ์ศรีเสมอกันในชุมชน
ไม่มีผู้ใดมีชั้นวรรณะหรือตำแหน่งบังคับบัญชา
ผู้อื่นอย่างจริงจัง นอกจากจะมีระบบอื่นเข้ามา
แทรกแซง เช่น ในด้านการปกครอง ชาวบ้าน
ที่อยู่ด้วยกันตามลำพังย่อมไม่มีผู้ใดที่จะมอบ
อำนาจการปกครองเพื่อนบ้านได้อย่างจริงจัง แต่
ถ้าทางราชการแต่งตั้ง ผู้ใหญ่บ้าน มอบหมาย
หน้าที่และอำนาจตามกฎหมายให้ ชาวบ้านก็จะ
ยอมให้ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจมากกว่าตน เพราะได้
รับมอบหมายจากทางราชการ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ
จากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-
Structured Interview) พบว่าผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า
ตนเองมีบทบาทเพียงส่วนน้อย และไม่สามารถ
กระทำได้อย่างเต็มที่ ส่วนใหญ่เป็นการมีส่วน
ร่วมตามบทบาทหน้าที่และตำแหน่งเดิม เช่น
การมีส่วนร่วมของผู้ใหญ่บ้านในการช่วยเหลือ
ดูแลรักษาหมู่บ้านซึ่งมีขอบเขตหน้าที่ที่ได้รับ
มอบหมายในการบริหารงานของเทศบาล แต่
ประชาชนในพื้นที่ก็ได้รับประโยชน์ที่เป็นที่
ประจักษ์ชัดมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ
สุรพล พุฒคำ (2540: 9 - 10) ได้กล่าวไว้ว่า
บทบาทเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามหน้าที่ บทบาทหน้าที่
จึงเป็นของคู่กัน หน้าที่จึงเป็นสิ่งที่กำหนดควบคู่
กับตำแหน่งที่บุคคลนั้นจะได้รับบทบาท เป็น
เงื่อนไขที่บุคคลที่ดำรงตำแหน่งนั้นจะต้องกระทำ
รวมทั้งสิทธิต่าง ๆ ที่ได้รับมาพร้อมกับตำแหน่ง
ซึ่งเป็นสิทธิและหน้าที่ที่จะต้องไปเกี่ยวข้องกับ
ผู้อื่น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในระดับปฏิบัติ

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยมีนํากำหนดให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการบริหารงานของเทศบาลตำบลและการวิจัยต่อไป ดังนี้

1. องค์กรปกครองท้องถิ่น ทั้งเทศบาลหรือองค์กรรูปแบบอื่น ๆ ควรที่เปิดโอกาสให้กลุ่มผู้นำในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและมีบทบาทในการดำเนินงานของท้องถิ่นมากขึ้น โดยยอมรับความคิดเห็นของผู้นำที่สะท้อนความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ในฐานะที่กลุ่มผู้นำเหล่านี้เป็นคนในพื้นที่โดยตรงสามารถรับรู้ปัญหาทำให้สามารถแก้ปัญหาการพัฒนาได้ตรงจุด

2. ควรที่จัดสรรบุคลากรให้เพียงพอและเหมาะสมต่อตำแหน่งหน้าที่ที่ควรปฏิบัติโดยไม่ซ้ำซ้อนกัน เพราะหากบุคลากรไม่เพียงพอและต้องปฏิบัติงานหลายตำแหน่งด้วยกัน จะทำให้การปฏิบัติงานล่าช้า ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและชุมชนได้อย่างทั่วถึง

3. เทศบาลควรที่ให้สิทธิเสรีภาพในการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นผู้นำท้องถิ่นที่เป็นทางการ หรือไม่ เป็นทางการ

4. ควรที่คำนึงถึงความสำคัญถึงการส่งเสริมอบรมให้แก่ผู้นำท้องถิ่นที่ก้าวขึ้นมาจากการบุคลธรรมดา เป็นผู้นำท้องถิ่นที่ดำรงตำแหน่งในเทศบาล เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด

5. รัฐบาลควรที่จัดสรรงบประมาณให้แก่เทศบาลอย่างเท่าเทียมกัน เพราะหากไม่

เท่าเทียมเทศบาลขนาดเล็กก็จะขาดเสถียรภาพและการพัฒนาอย่างไม่ต่อเนื่อง ทำให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างเต็มที่

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ควรที่กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันเพื่อที่จะเปรียบเทียบให้เห็นข้อแตกต่างที่ชัดเจน และควรทำการศึกษาบทบาทหน้าที่ของกลุ่มผู้นำท้องถิ่น เช่น กลุ่มประธานกลุ่มชุมชนต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานของเทศบาลตำบล

2. ควรศึกษาบทบาทหน้าที่ที่แท้จริงของกลุ่มผู้นำที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารกับประสิทธิผลที่เกิดขึ้นจากการทำงาน of เทศบาลตำบลต่อประชาชนในพื้นที่

3. การวิจัยครั้งนี้มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลในระดับสหสัมพันธ์พหุคูณของการมีส่วนร่วมในระหว่างการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นใน 4 ด้านเท่านั้นที่มีผลต่อการดำเนินงานของเทศบาลตำบลในภาพรวมเท่านั้นยังไม่ได้แสดงความสามารถของตัวแปรต้นแต่ละตัวในการทำนายประสิทธิผลการทำงานของเทศบาลโดยตรง การวิจัยต่อไปจึงควรมีการศึกษาตัวแปรอื่น ๆ เพิ่มขึ้นและนำไปใช้ศึกษาความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเชิงลึกมากขึ้น เช่น ใช้รูปแบบการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของการมีส่วนร่วมด้านต่าง ๆ กับประสิทธิผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ

4. ควรขยายผลการวิจัยตามระเบียบวิธีการวิจัยลักษณะนี้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบอื่นด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ก้ำจัด ขวัญทอง. (2539). บทบาทของสมาชิกสภาเทศบาลในการบริหารเทศบาล : กรณีศึกษาเทศบาลในจังหวัดยะลา. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- จิตจำนง กิตติกริต. (2532). การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ชูเกียรติ มุทธากาญจน์. (2530). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่กำนัน. วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทองคุณ หงส์พันธ์.(2528). “การค้นหาและพัฒนาผู้นำท้องถิ่นในงานพัฒนาชุมชน” ฉบับครบรอบสถาปนาคณะครุศาสตร์ สกลนคร : วิทยาลัยครูสกลนคร.
- ไพฑูรย์ โพธิ์สว่าง. (2532). ผู้นำชุมชนบทไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : ศึกษากรณีปัจจัยที่ทำให้เกิดอำนาจให้กับตน. วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2548). นวัตกรรมสร้างสรรค์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย,
- สมยศ ทุ่งหว้า (2534). สังคมชนบทกับการพัฒนา สงขลา : ภาควิชาพัฒนาการเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุชา จันทรเฒ และสุรางค์ จันทรเฒ. (2520). จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุพัตรา สุภาพ. (2542). สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สุรพล พุดคำ. (2540). “แนวคิดและเครื่องชี้วัดการพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตของประเทศไทย”. การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคม. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- Dan. Li, (2005). Effective of Local Government in China : An Analysis of Two Districts of Baoji City, Xaansi Province. A thesis submitted for the Degree of Master of Political Sciences, Department of Political Sciences : National University of Singapore.